

6991
36931
6
030041482
Mala knjižnica „Naših zapiskov“.

Št. 3.

Zalagajo „Naši Zapiski“

Cena 10 v.

v Ljubljani 1905.

Zvišanje duhovniških plač.

Duhovščina je nezadovoljna.

«Življenje na zemlji je samo pripravljanje za drugi svet. Ne tarnajte, da se vam tukaj slabo godi, temveč skrbite, da si zaslužite nebesa, ki so obljubljena trpinom tega sveta. Ne jokajte, ako stradate in trpite pomanjkanje, temveč hvalite Boga, da vas obiskuje z izkušnjavami ter vam pripravlja pot v nebeški raj. Daleč zapodite nezadovoljnost, ki je mati vseh pregreh; saj bodete za vse, kar pretrpite tukaj, stotero naplačani na drugem svetu pred obličjem božjim.»

Kdo jih ne pozna, teh medenih naukov, s katerimi pitajo katoliški duhovniki ubogo, pod neznosnimi bremenami skrbi in bede vzdihujoče ljudstvo? Na prižnicah, na shodih, v pastirskih listih in v časopisih preklinjajo nezadovoljnost, zapeljujoče ljudstvo baje v grešne misli in navajajočo ga na grešna dejanja. Sedaj milo, sedaj gromovito svareč, nam slikajo prvo nezadovoljnost angeljev, ki je porodila napuh in upor in je provzročila, da jih je Bog strmoglavil na dno gorečega pekla. Strahovite prostore istega pekla odpirajo tedaj pred našimi prestrašenimi očmi, da nam zasmerdi po žveplu in po strupenih plinih, da

nas zapeče po vsem telesu in kadar nas oblije kurja polt, se nam užge groza v duši.

Varujmo se nezadovoljnosti! . . .

A glejte — kaj se godi? Ali smo slabo slišali, ko so nas tolažili z blaženostjo drugega sveta, pa nam zatrjevali, da poskrbi za nas tisti, ki hrani ptice pod nebom in oblači lilije na polju? Ali ni bilo res, da so nam prikazovali revščino kot največjo zaslugo krščana in udanost v božjo voljo kot prvi pogoj za dosego nebes? Glejte, tisti, ki so nas varovali nezadovoljnosti, so sami postali nezadovoljni in godrnjajo glasneje in glasneje, in iščejo — ne priložnosti, da bi si s skrbjo in pomanjkanjem bolj sigurno zaslužili večno življenje v nebesih, marveč nesvetega, prostega denarja, da bi se jim bolje godilo na zemlji. Duhovniki zahtevajo boljše plače. Nič greha ne vidijo v gmotni poželjivosti in nič se ne boje, da bi zapravili nebesa, ako bi se jim mošnjice bolj napolnile. In vendar poznajo nebeško kraljestvo gotovo bolje kakor mi vsi in najbolje morajo vedeti, kako se zasluži večno življenje.

Duhovniki zahtevajo boljše plače. Kolikokrat so že delavci zahtevali boljše mezde, a kolikokrat so ravno katoliški duhovniki stopili pred nje, svareči jih in opominjajoči, naj bodo zadovoljni s tem, kar jim dajejo podjetniki sami. Zadnjo zimo so imeli delavci s kamnom v Nabrežini stavko, v katero so jih prisilili podjetniki, ker so jim hoteli razdejati organizacijo, njih najizvrstnejše orodje v boju za zboljšanje razmer. In katoliški duhovnik je bil najmarljivejši in najzgovornejši oproda podjetnikov, najgorečnejši nasprotnik delavskih zahtev.

Ako so delavci nezadovoljni, je to greh. Kako imenujejo duhovniki svojo lastno nezadovoljnost? Kadar se delavci pritožijo, da se jim slabo godi, jih katoliški duhovniki tolažijo s plačilom na drugem svetu; častita duhovščina pa se sama ne zanaša na slavo nebeško, temveč zahteva plačo na tem svetu, zahteva dobro plačo — in to ni greh.

Ne, to ni greh. A delavsko ljudstvo si mora zapomniti to. Prišel bode zopet čas, ko se bodo delavci tu ali tam pogajali za zboljšanje plače, za zboljšanje gmotnih razmer sploh in prednje bodo stopali gospodje v dolgih črnih suknjah, pa jih bodo pitali s citati iz sv. pisma, tolažili s krščansko ljubeznijo, pozivali, naj se udajo v voljo božjo in z medenimi jeziki hvalili blagodejno zadovoljnost. Takrat bode čas, vprašati mile gospode, zakaj sami nočejo živeti od zraka in od krščanske ljubezni in od besede božje, temveč hočejo vedno več tistega denarja, ki je po njih naukih dušam tako nevaren, da ga je treba zaničevati in sovražiti kakor izkušnjava peklenščekovo.

Nevoščljivi jim nismo.

Katoliški duhovniki pač ne ravnaajo tako, da bi jim mogli delavci izkazovati posebno ljubezen, še manj pa, da bi jim bili hvaležni za kaj. V socialnih bojih, na katere je delavsko ljudstvo prisiljeno, igrajo duhovniki jako slabo ulogo. Kjer le morejo, ovirajo delavske organizacije, in s tem slabe moč delavstva, ki počiva v slogi, na korist kapitalističnih izkoriščevalcev. Na Slovenskem se štulijo popi, kjer le morejo, med delavce, seveda z besedami, polnimi ljubeznivosti, a z

dejani največje škodljivosti. Dokler so delavci sami spali, se niso cerkev in njeni služabniki sploh brigali za nje. A ko so se pod pritiskom bede vzdramili ter so se začeli organizirati za boj proti brezmejnemu izkoriščevanju, so stopili popi, ki imajo vedno dober nos, takoj na plan, hoteči se prikupiti delavstvu in ga vkleniti v svoje brezpogojno spremstvo. Da bi delavci dobili potrebne moči za boj, so se začeli združevati; katoliški duhovniki pa so takoj jeli cepati jih in sejati neslogo med njimi; snovali so posebna «katoliška» društva, v katerih se uganja vse mogoče, le nič ne na prid delavstva. S fanatičnim sovraštvom preganjajo delavsko stranko in njene pristaše; lece, nekdanje namenjene oznanjevanju čiste besede božje, so se prelevile v odre, raz katere se grmi proti liberalcem in socijalnim demokratom, po spovednicah se agitira za klerikalne organizacije, za klerikalne kandidate pri raznih volitvah, žene se ščujejo proti lastnim možem, neznačajnost, klečeplazenje, denunciranje se zanaša med delavce. Kar so katoliški duhovniki na Slovenskem, kjer so posebno zagrizeni, mogli storiti, da bi izgubili simpatije delavcev, so storili.

Ko je bila železničarska organizacija, prepotrebna v boju za izboljšanje železničarskih razmer, razpuščena, so slovenski klerikalci z duhovnikom drjem. Krekom na čelu pohvalili vlado za tisti nasilni korak. Ko je bilo delavsko gibanje še mlado, so skušali razbijati delavske shode; trumoma so vodili zaslepljene kmete, včasih oborožene z vilami in z motikami, na take shode. V sosedščini glavnega mesta so po prižnicah ščuvali nevedno ljudstvo, naj

pretepe delavske govornike in zaupnike, naj naškoči hiše drugače mislečih ljudi. Sramotilna imena so iznašli za socialne demokrate. Ves boj so zastopniki in na sramoto duhovniške obleke so sejali surovost, prostaštvo, besno sovraštvo po vsej deželi.

Nočemo trditi, da ni bilo izjem; ali bilo jih je prav malo. In duhovniki, ki niso hoteli zanašati politike v cerkev, ki niso hoteli narediti kupčevalnice iz hiše božje, so si nakopali sovraštvo svojih lastnih tovarišev na glavo. Zlasti pa je narasel fanatizem slovenskih duhovnikov, odkar je bojeviti, vse kar ni klerikalno z neprizanesljivim sovraštvom preganjajoči Anton Bonaventura Jeglič škof v Ljubljani. Prvi slovenski duhovnik je slep za vse pregrehe popov; ničesar ne ve, kakšne račune delajo mnogi duhovniki vzlic štolninskim propisom pri krstih, pri porokah, pri pogrebih. Ne vidi, kako je ljudstvo v mnogih krajih posurovelo. Z vso vnemo pa skrbi za to, da postane zadnji kaplan klerikalni agitator in sam kliče ogenj in žveplo nad znanstvena predavanja, nad neklerikalne časopise, spozablajoč se tako zelo, da zahteva od duhovnikov, naj bolnikom ne dajejo odveze, ako ne obljubijo, da v slučaju ozdravljenja ne bodo več čitali neklerikalnih časopisov.

Mnogo so katoliški duhovniki na Slovenskem zagrešili nad delavnim ljudstvom in nič ne kaže, da se mislijo popraviti. Njih pobenjanje je postalo skrajno nevarno za delavce; največji prijatelj miru je dandanes prisiljen, bojevati se proti njihovemu zagrizenemu fanatizmu.

Ali vendar: Ako žele zboljšanja svojega gmotnega položaja, jim

nismo zavidljivi. Brez hinavščine jim privoščimo, da bi bili prosti skrbi za vsakdanji kruh.

To je več, kakor privoščijo oni delavcem. In več je to, kakor sami sebi privoščimo.

Delavec in duhovnik.

Pravijo, da se duhovnikom slabo godi. Ta trditev sicer ni absolutno resnična, vendar smo mi zadnji, ki ne bi priznali, da je marsikateri duhovnik v slabem položaju. Dostikrat smo to povdarjali v naših časopisih, a katoliški časniki so se nam rogali: Mi smo vendar vedno ostali pri resnici. A če priznavamo, da je dosti kaplanov, živečih v pomanjkanju, in da se najde tuptam tudi kak župnik, noseč breme revščine, vendar nismo tako slepi, da ne bi videli tudi druge strani. Vsaki otrok ve, da so višji duhovniki, škofi, kanoniki, prošti bogati ljudje s preobilnimi dohodki. Pa tudi župnikom večinoma ne primanjkuje niti kruha, niti pečenke in skoraj vsi znajo dobro vino razlikovati od slabega. V denarnih zavodih leže težki ti-sočaki katoliških župnikov, ki si jih niso prihranili od ust in ki tudi niso prinesli kapitalov seboj na župnije. Velikanske svote so so znesli v hranilnice in tega denarja niso mogli dobiti od drugod, kakor od ljudstva. Po sami plači se ne sme presojati položaja duhovnikov; ako ni fara posebno slaba, so postranski dohodki neprimerno večji, kakor plača. Duhovnik ne krsti, ne pokoplje, ne poroči, ne čita maše, ne moli očenaša, ne blagoslovi, ne priredi procesije zato, ker je nameščen in ima stalno plačo, temveč za vsako tako opravilo mu je treba posebej

plačati. Po naših krajih je še v navadi bera in ljudstvo, ki ima samo polno skrbi in premalo kruha, si šteje v čast, da se pred duhovnikom izkaže ter da mu napolni škedenj in klet kar le najboljše more. Ako ne bi bilo tega, ne bi mogli številni župniki zapuščati premoženja, kakršno zapuščajo drugače le bogati trgovci, spekulanti in ljudje, ki so naredili glavni zgoditek v veliki loteriji.

Prav preveč truda res ni treba, da človek postane duhovnik. Malokateremu dijaku je študiranje tako olajšano, kakor bogoslovcem in celo gimnazijalcem nižjih razredov, ki se hočejo posvetiti duhovskemu stanu. V raznih zavodih je zanje tako preskrbljeno, da jim ni treba trpeti lakote in da so sploh prosti vseh težkih skrbi. Kako bedno življenje imajo včasih sinovi revnih staršev, ki študirajo na vseučiliščih in se morajo pehati od inštrukcije do inštrukcije in morajo trpeti vse mogoče ponižanje, da se prerijejo skozi najhujše stradanje do izpitov in potem do kakšnega borgega prakticiranja, ob katerem ne morejo ne živeti, ne umreti! To je bogoslovcu neznano življenje. In študij «lemenatarja» ni mogoče primerjati študijam recimo medicince; tisto znanje, ki se ga zahteva od duhovnika, se pridobi igraje. Duhovnik pa, ki se je količkaj več učil, ima odprto najsijajnejšo karijero.

V vsakem slučaju pa je njegov obstanek zagotovljen. Kadar je dobil kaplanijo, ima kruh.

Velikansko pridobitev bi videli delavci, ako bi vsaj toliko dosegli. Ali če primerjamo delavčevo življenje z duhovnikovim, vidimo noč in dan. Skrb in trpljenje se oklene delavca že v nežni mladosti. V tem, ko najde njegov tovariš v kak-

šnem Alojzijevišču toplo gnezdo, izkuša bodoči delavec vse bridkosti vajenčevega življenja. Kot vojak mora tri leta nositi puško, o čemur bogoslovec ne ve ničesar; in vsako drugo leto mora potem zapustiti delo, da obleče «cesarsko suknjo» za nekoliko tednov. Kadar je izučen, mora šele iskati dela, slabo plačanega, a trdega dela. Pa če ga najde, mu nihče ne jamči, da si ga tudi ohrani. Tako slabo je plačan, da je primerjanje z duhovniško plačo nedopustno. A še ta dohodek visi neprenehoma v zraku; kadar se podjetniku poljubi, mu lahko odpove in prašna cesta z vso bedo negotovega obstanka se odpre pred njim. Vsaka industrijalna kriza ga vrže lahko na tlak. Ako pa pridejo stari dnevi, žanje hvaležnost za težko dobo celega življenja v obliki popolne zapuščenosti in skrajne revščine.

Pokojnina, ki jo dobivajo nižji duhovniki, je mala, a pokojnina vendar. Ostarelemu delavcu pa so vsi viri dohodkov zaprti; ako se mora izročiti v milost občini, ga tam gledajo kakor garjavega psa.

Vendar privoščimo duhovnikom zboljšanje plač, kjer je potrebno. In priznavamo, da je v mnogih slučajih potrebno. Duhovnikom je sicer naloženo samsko življenje, dočim ima delavec pogostoma mnogoštevilno družino, ki jo mora prehraniti. Hujša je skrb za ženo in otroke, kakor za samega sebe. Ali tudi duhovnik naj živi tako, kakor je človeku dostojno in skrb za kruh naj ga ne tare.

Toda duhovniki naj se obrnejo na pravo adresno. Od tistega naj zahtevajo plačo, kateremu služijo in ki je dolžan, da jih vzdržuje, ki ima tudi primerna sredstva, da jim da primerne dohodke.

Delavci, ki imajo hujše trpljenje, kakor duhovniki, pa se morajo z lastno močjo boriti za izboljšanje svojega položaja, še niso nikdar zahtevali, da bi se jim zagotovile plače na račun skupnosti, na račun države. Tudi od cerkve še niso zahtevali tega. Tudi duhovniki naj iščejo svoje pravice na pristojnem mestu!

Kongrua.

Duhovniki zahtevajo izboljšanje svojega položaja od države. Vlada, stoječa pod klerikalnim uplivom, je predložila državnemu zboru zakonski načrt, ki zahteva, naj se v svrho uravnave duhovniške kongruie državni donesek za verski sklad zviša za **9,300.000 K.** Zbornica poslancev je že razpravljala o predlogu in po končanem prvem čitanju ga je odkazala proračunskemu odseku. V bodoče naj bi torej država plačevala 20 milijonov na leto za katoliške duhovnike. «Država» se pravi v tem slučaju ljudstvo.

Davki, avstrijskemu prebivalstvu naloženi, so že ogromni; zaslužek delavskega ljudstva, je sramotno nizek; draginja je huda in vsled novega colninskega tarifa se še poveča. Dvajset milijonov v takih razmerah ni šala in ljudstvo, iz katerega se hoče izmolzti še to svoto, ima pravico, da pozna stvar in da pove svoje mnenje.

Po cerkvenem pravu imajo duhovniki pravico do stanu primernih dohodkov (kongrua portio ali na kratko kongrua). Za to, da dobe tako pristojno plačo, ima skrbeti verski sklad, ki ga je utemeljil cesar Jožef II. Klerikalci sovražijo tega vladarja iz vsega srca, akoravno bi mu morala biti duhovščina hvaležna, da je uredil njene gmotne razmere. Ali

popovstvo mu ne odpusti groznega «greha», da ni hotel ukloniti tilnika pod njegov jarem, in namesto da bi lojalno priznalo njegove zasluge, ga žali še mrtvega, rekoč, da je verski sklad «ukraden».

V času Jožefa II. se je menišтво silno razširilo po Avstriji, a bistrooki cesar je izpoznal, da je to velikanska škoda za državo, nad katero se cerkvena moč nevarno dviga in kateri jemljejo samostani, živeči in bogateči se na stroške prebivalstva, na tisoče za delo sposobnih rok. Zato je Jožef razpustil okrog 800 samostanov, v katerih je živel 3600 menihov in nun od beračenja in ki niso izvrševali kakšnega vsaj navidezno koristnega poklica n. pr. poučevanja ali oskrbovanja bolnikov. Ostalo je pa še 1324 samostanov in v njih 27.000 menihov in nun. Premoženje zapuščenih samostanov pa je cesar porabil za ustanovitev «verske in župnijske blagajne», ki je pozneje postala «verski sklad», namenjen pospeševanju vere odnosno vzdrževanju duhovnikov.

Verski sklad je bil kmalu pasiven. Že leta 1787. je primanjkljaj iznašal 400.000 forintov. Da se ga pokrije, je cesar razpisal $7\frac{1}{2}\%$ duhovski dohodninski davek; v svoji naredbi je izrekel upanje, da bode vse duhovništvo rado in z veseljem žrtvovalo majhen del svojih dohodkov za vzdrževanje verskega sklada. Prevelikih žrtev res ni zahteval! Leta 1790. je odpustil verski davek vsem «enostavnim prebendam» in škofom, ki so imeli manj kakor 12.000 forintov, in vsem nadškofom, ki so imeli manj kakor 18.000 forintov letnih dohodkov. Z 12.000 forinti na leto bi se menda lahko živel. Za samostane je po-

višal davek, ker se samostanov ni smatralo za lastnike premoženja, temveč samo za oskrbovalce imetja verskega sklada. To je bilo logično; ako store menihi obljubo sircmaštva, je jasno, da ne bi smeli imeti niti kot posamezniki, niti kot skupina nobenega bogastva. Najprvo je bilo naloženo, da morajo vse prebitke oddati verskemu skladu, a ko so se leta 1788 nižjeavstrijski prelati pri-tožili, je določil, da lahko zadrže četrtno svojih dohodkov za nepričakovane izdatke, pozneje pa se je sploh določilo samo pavšalne zneske.

Toda celo cesar Jožef ni prav poznal bogatih duhovnikov, katerim se ni niti sanjalo, da bi «radi in z veseljem» kaj plačali. Pri-manjkljaji so naraščali od leta do leta. Celo pobožni cesar Franc je hotel leta 1804 pre-urediti davek in je zahteval, da duhovniki vestno, z duhovniško zvestobo iz-kažejo svoje dohodke. Trud je bil zaman, po-povstvo in samostani so bili že močnejši od cesarja. Leta 1827 je izšla naredba, da osta-nejo za samostane pavšalni zneski, a samo-stani so imeli pravico dokazati, da ne more-jo plačati pavšala, ne da bi prišli vsled tega v nevarnost. Te določbe pa so se oprijeli z vsemi štirimi. V času cesarja Jožefa so iznašali dohodki duhovskega davka 400.000 forintov; ali potem so začeli padati, tako da je prinesel davek leta 1871 le še 15.735 forintov od po-svetnega in 52.091 forintov od samostanskega klera. 7. maja 1874 je bil izdan novi zakon o doneskih za verski sklad, ki je določil, da mora vsak lastnik kakšne cerkvene prebende plačati gotove doneske za verski sklad. Pri 10.000 forintov premoženja je iznašal ta do-

nesek $\frac{1}{2}$ odstotka, naraščal pa je do 10 odstotkov pri 90.000 for. premoženja. Izračunalo se je, da se tako dobi milijon forintov; toda visoko duhovništvo se je zakonu potihoma uprlo in ni izpolnilo svoje dolžnosti. Leta 1875 so iznašali doneski 471.833 for., leta 1876 775.526 for., 1877 602.585 for., 1878 619.875 for., od leta 1880 pa so jeli silno padati in so se nižali, čimbolj je naraščala klerikalna moč v državi. Tako so iznašali doneski leta 1880 — 597.388 for., 1885 — 350.527 for., 1890 — 271.331 for., 1895 — 292.767 for., 1899 — 259.831 for. in 1900 komaj 256.877 for. Cerkveni bogataši so se odtegovali svoji dolžnosti, kjer so le mogli. Leta 1897 je n. pr. od 10 nadškofij in 27 škofij skupaj samo 11 plačalo doneske, od 57 kapiteljev samo 9, od 1400 samostanov samo 58, od 10.062 župnij in 1709 drugih prebend skupaj samo 1143. Ali izmed teh 1221 jih je 877 plačalo manj kakor 100 forintov, mnogo jih je plačalo samo par forintov, da, nekateri celo komaj par krajcarjev. Ako kak ubogi kmetič ne plača svojega davka, mu poženejo zadnjo kravico iz hleva; bogati cerkveni dostojanstveniki, kakor pražki nadškof, bogati samostani, so lahko pridržali cerkveni davek, namenjen cerkvi sami, ne da bi bila država s prstom ganila! In zato naj ljudstvo plačuje, ki že samo v revščini propada!

Ker verski sklad v teh razmerah ni zadostoval, mu je država »posojala« denarja. Leta 1848 je bil verski sklad — odnosno so bili verski skladi, ker ima sedaj vsaka

dežela svojega — državi že 21 milijonov dolžni, leta 1855 že 34, leta 1869 že 53 milijonov. Sedaj pa iznaša ta dolg že najmanj 300 milijonov kron.

In ljudstvo naj le še vedno več plačuje!

Siromašna cerkev.

Klerikalci seveda neprenehoma tarnajo, da se cerkvi slabo godi. V resnici je katoliška cerkev v Avstriji tako bogata, da se lahko ravna z največjimi kapitalisti. Cerkev izkuša to utajiti, ali iz njenih lastnih računov je razvidno, da kopiči ogromna bogastva. Po njenih lastnih, gotovo prenizkih podatkih je imela že leta 1900 813 milijonov kron premoženja in sicer:

Zemljišča in druge nepokretnine	301,529.953
Javne obligacije	387,273.731
Privatni kapital	70,581.168
Drugo premoženje	54,227.449

Torej ne le zemljišče in gotov denar ima, temveč tudi spekulacijske papirje. Moč njenega kapitala pa je še jasnejša, ako se vzame v poštev njene dohodke in pa, kar od njih prihrani. Leta 1900 je imela cerkev nad 60 milijonov kron dohodkov in in sicer samo od nepokretnin 14,450.844, od obresti obligacij in privatnega kapitala pa 19,923.059. Izdatkov pa je imela samo 35¹/₂ milijona kron, tako da jih je ostalo 27 milijonov čistega dobička. Cerkveni letni doneski so se zvišali od leta 1855 za 4,862.518 kron, njeno premoženje za 35 milijonov.

Leta 1835 je imela	114,262.512
„ 1845 „ „	384,423.054
„ 1890 „ „	697,596.718
„ 1895 „ „	777,804.205
„ 1900 „ „	813,612.301

Dohodkov, izdatkov in prebitkov je imela:

	dohodkov	izdatkov	prebitka
leta 1830	16,724.256	15,855.286	868.970
„ 1890	55,237.496	31,086.068	24,151.428
„ 1900	60,763.818	35,521.373	25,242.445

Med posameznimi inštitucijami je bilo premoženje leta 1900 tako-le razdeljeno:

Škofjske cerkve	7,442.973
Škofjske mize	62,991.902
Kapitelji	41,468.138
Župnije	262,085.280
Kuratne prebende	191,343.929
Zavodi in samostani	193,229.924

Samo premoženje samostanov je od leta 1890 do 1900 naraslo za 20 milijonov in njih prebitki so iznašali leta 1890 — 2,418.150 kron, leta 1900 pa še 5,067.081 kron. Cerkveno premoženje je naraslo v teh letih za 116 milijonov kron. Seveda ji je morala država doplačati 80 milijonov; a brez tega bi imela še vedno 30 milijonov prebitka.

Pesem o revščini cerkve je torej stara, a neresnična. Cerkev je dosti bogata, da bi sama lahko pošteno plačala svoje služabnike. Koliko resnobe je v takih razmerah pripisovati krščanski ljubezni, ako je res, da kape-lani stradajo?

Država naj plača!

Bogati nadškofi, škofi, samostani zahtevajo, naj država pomaga. Ako bi bila država bogata, bi se še dalo govoriti. Ali dokler nima država za nujnejše potrebe denarja, je taka podpora vnebovpijoč greh. Država ne more niti svojih lastnih delavcev pošteno plačati. Delavci v idrijskem državnem rudniku, ki donaša veliko korist, imajo plače, ki jih je imenovati kar sramotne; v arzenalu v

Pojpu zaslužijo delavci komaj toliko, da jim treba naravnost trpeti lakoto; delavcem v solinah se godi ravno tako; delavci v tobačnih tovarnah trpe celo leto. Uslužbenci na državnih železnice ne vedo kam samih skrbi; poštni, sodnijski služabniki i. t. d., finančni stražniki, vsi so tako slabo plačani, da jim spravi najmanjša nezgoda sam obstanek v nevarnost. In država tulivenomer, da nima denarja zanje. Ljudstvu bi bilo treba zdravnikov; država jih ne nastavi, ker nima denarja za to. Šol primanjkuje na vseh koncih in krajih; država nima denarja za nje. Povodnji, toča i. t. d. napravijo vsako leto ogromno škodo; država ne more kmetom dodatno pomagati, ker nima denarja za to. Zavarovanje delavcev za starost za slučaj onemoglosti je še vedno na papirju, ker država nima denarja.

In za podpiranje bogate cerkve naj ima denarja? Temu ljudstvu, izsesanemu do kosti in z direktnimi in indirektnimi davki preobloženemu, naj se izsesa še 10 milijonov, zato ker bogati škofi, samostani, prebendarji nočejo izpolniti svojih dolžnosti napram siromašnim kapelanom?

Proti temu mora delavno ljudstvo protestirati z vso odločnostjo. Mi privoščimo duhovnikom človeku dostojno, gmotno zagotovljeno življenje, ali plačajo naj tisti, ki so dolžni, ne pa do skrajnosti izžeto ljudstvo.

Že pred tridesetimi leti je bil obljubljen zakon o ustanovitvi župnijskih občin; bil je že izdelan. Ta naj se izvede, da bodo razmere katoličanov ravno tako urejene, kakor

pri protestantih, pri pravoslavnih, pri starokatoličanah, pri židih.

Vse pa nas uči, da je prepotrebna ločitev cerkve od države. Cerkev mora biti svobodna, pa si tudi plačaj svoj prispevek sama. S starim jokom, da je vera v božjo pravdomo, se ne sme več slepiti ljudstva. Klerikalizem ne rabi svojega političnega upliva v državi v obrambo vere, marveč v obrambo velikanskih dohodkov cerkvenih bogatašev in pa v to, da molze državo in njeno prebivalstvo na vseh koncih in krajih.

Kdor pa hoče, da se ljudstvo reši te mōre, naj se pridruži bojujočemu proletarijatu, naj stopi v vrste socialne demokracije. Kajti ona je najmočnejša jez proti silovitemu prodiranju škodljivega klerikalizma.

Čitajte:

Rdeči prapor, politični tednik, velja celo leto 5-44 K.
Naši zapiski, socialna revija, mesečnik, velja celo leto 2-80 K.

Magdalena, roman v verzih. Spisal J. S. Macher, poslovenil A. Dermola. Cena 2 K.

Občinski socializem. Spisal Abditus. Cena 70 vin.
Iz nižin življenja, črtice, spisal Pavel Mihalek. Cena 1 K.

Delavski koledar, zepni, izide v kratkem za l. 1906. Cena 72 vin.

Program socialne demokracije. (Mala knjižnica.) Cena 4 vin.

Vun enako volilno pravico. (Mala knjižnica.) Cena 4 vin.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIJENICA

00000479611

Lampret, Kranj